

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Лоханова Н.О.

_____ /підпис/
« ____ » _____ 2018р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит та оподаткування підприємницької діяльності»

на тему: «Облік і контроль розрахункових операцій
(на прикладі ФГ «АФ Бургуджі»)»

Виконавець:

студентка Обліково-економічного факультету

Секова Дар'я Федорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

Кандидат економічних наук, старший викладач

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

Бойко Ольга Станіславівна

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ І КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	6
1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка дебіторської і кредиторської заборгованості.....	6
1.2. Нормативно-законодавче регулювання обліку розрахунків з контрагентами	11
1.3. Особливості обліку заборгованості згідно МСФЗ.....	16
1.4. Проблемні питання обліку розрахункових операцій.....	20
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ В ФГ «АФ БУРГУДЖІ»	4
2.1. Загальна характеристика фермерського господарства «АФ Бургуджі».....	24
2.2. Діюча практика обліку розрахунків на об'єкті дослідження	32
2.3. Напрямки вдосконалення діючої системи обліку та контролю розрахункових операцій на ФГ «АФ Бургуджі».....	37
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ У ТЕОРЕТИЧНОМУ ТА ПРАКТИЧНОМУ АСПЕКТАХ	43
3.1 Мета, завдання та методика контролю розрахунків підприємств.	43
3.2 Особливості контролю розрахунків на об'єкті дослідження.....	48
3.3 Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності	52
3.4 Застосування методів економіко-математичного моделювання для цілей прогнозування платоспроможності ФГ «АФ Бургуджі»	60
ВИСНОВКИ	7
Список використаних джерел	17

ВСТУП

Сільськогосподарська діяльність є пріоритетною галуззю економіки України. В процесі виходу із затяжної системної кризи фермерські господарства втратили свою стійкість, здатність протистояти мінливим умовам зовнішнього середовища. Сільське господарство України вже як двадцять сім років знаходиться в стані кризи. В результаті розвалені не тільки колись потужні сільгосппідприємства, а й збанкрутували господарства-мільйонери, відсутність добрив призвела до зменшення посівів зернових і технічних культур, технічний парк зменшився на 70%, а також зменшилося поголів'я великої рогатої худоби, птиці та свиней і зруйновані тваринницькі приміщення, системи меліорації. Положення села катастрофічне.

Актуальність теми. Правильна організація обліку дебіторської та кредиторської заборгованості, аналіз та контроль, що спрямовані на недопускання зростання заборгованості є найбільш важливими проблемами для сучасних підприємств. У кризових умовах господарювання гострою проблемою на підприємствах стає управління кредиторською та дебіторською заборгованістю. Розрахунки з контрагентами мають динамічний характер, а тому потребують постійного контролю і впливу з боку управлінського персоналу у загальній системі менеджменту підприємства. Кінцева мета менеджменту на підприємстві полягає в максимізації його ринкової вартості і підвищенні фінансової стійкості, що робить необхідним формування ефективної і обґрунтованої системи управління кредиторською заборгованістю в рамках єдиної кредитної політики. У сучасних умовах банки уникають кредитування бізнесу або пропонують некомфортні умови надання коштів. З боку підприємств це призводить до того, що їм доводиться шукати нові джерела фінансування. Одним з таких джерел є кредиторська заборгованість, яка при дотриманні всіх умов і термінів платежів є безкоштовним джерелом. Однак її надмірно великий обсяг може створити загрозу фінансової стабільності підприємства. Щодо дебіторської заборгованості, то основною

метою менеджменту є недопускання виникнення простроченої дебіторської заборгованості, також знаходження оптимальних методів управління дебіторською заборгованістю, які б дозволили збільшити доходи підприємства в той же час запобігаючи створенню безнадійних боргів.

Теоретичну основу дослідження питання обліку та контролю розрахункових операцій склали наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: М. Д. Білик, Ф. Ф. Бутинець, І. В. Буфатина, Б. І. Валуєв, Н. Н. Грабова, В. Н. Добровський, М. В. Кужельний, В. Г. Лінник, Г. О. Москалюк, В. Я. Плаксієнко, В. В. Сопко. Разом з тим, вивчення наукових праць та практика господарської діяльності свідчать про те, що деякі з теоретичних положень відносно обліку розрахунків з контрагентами є дискусійними, а ряд важливих аспектів їхньої організації, оцінки та методики обліку потребують удосконалення.

Мета кваліфікаційної роботи. Метою роботи є дослідження питань обліку, контролю та аналізу розрахунків з контрагентами, виявлення існуючих проблем, пов'язаних із обліком розрахунків та пошук шляхів їх вирішення.

Завдання дослідження. Реалізація мети зумовила постановку та вирішення наступних завдань дослідження:

- вивчення теоретичних основ обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві, принципів їх класифікації, нормативно-правових документів, які регулюють облік розрахунків з контрагентами.
- встановлення проблемних питань обліку розрахункових операцій;
- надання характеристики виробничо-господарської діяльності господарства;
- дослідження можливих шляхів удосконалення обліку розрахункових операцій на підприємстві «АФ Бургуджі»;
- здійснення аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості як показників фінансового стану підприємства;
- розгляд теоретичних та методичних основ контролю розрахунків на підприємстві;

- застосування методів економіко-математичного моделювання для цілей прогнозування платоспроможності ФГ «АФ Бургуджі».

Предмет дослідження. Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних питань обліку та контролю розрахункових операцій.

Об'єкт дослідження. Процеси обліку і контролю розрахункових операцій в діяльності фермерського господарства «АФ Бургуджі».

При проведенні дипломного дослідження та вирішення поставлених в роботі завдань використано як загальнонаукові (аналіз та синтез, конкретизація) так і емпіричні методи дослідження. Аналітичний метод використовувався з метою дослідження особливостей і специфіки діяльності підприємства. За допомогою синтезу були систематизовані отриманні знання про діяльність підприємства та сформульовані висновки.

В процесі виконання дослідження були використані такі емпіричні спостереження за діяльністю відділу бухгалтерії підприємства, порівняння форми обліку на підприємстві з іншими відомими формами, розрахунково-аналітичні методи, тобто економічний аналіз фінансової звітності, тощо.

Інформаційна база дослідження. Законодавчі акти України, нормативно-правові акти, наукові праці провідних вітчизняних та зарубіжних економістів, публікації в періодичних виданнях, а також статистичні дані підприємства, дані мережі Інтернет.

Випускна робота складається із вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаної літератури.

Публікації та апробація результатів дослідження. У процесі дослідження за темою кваліфікаційної роботи автором опубліковано статті та тези доповідей: «Особливості визначення та усунення кризи втрати фінансової стійкості на прикладі ФГ «АФ Бургуджі» [26], «Аналіз ймовірності банкрутства підприємства на прикладі ФГ «АФ Бургуджі» [52], «Особливості методики аналізу дебіторської заборгованості» [53], «Проблеми та шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості» [6].

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретичні аспекти обліку розрахункових операцій на прикладі ФГ «АФ Бургуджі», а також розроблено рекомендації щодо покращення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості аналізованого підприємства.

Організація обліку та аналізу розрахунків з дебіторами має стратегічне значення для підприємств будь-якої галузі та форми власності. Результати цього процесу безпосередньо впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, виконання плану доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення стратегічних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості господарської діяльності.

Порівнюючи показники дебіторської та кредиторської заборгованості, можна зробити висновок щодо того, поліпшився чи погіршав стан розрахунків з покупцями проти минулого року. Якщо на підприємстві зросла сумнівна дебіторська заборгованість або кредиторська заборгованість, то можна зробити висновок про погіршення фінансової стійкості та платоспроможності.

Недоліками обліку на підприємстві є насамперед форма його ведення, також не створювання резерву сумнівних боргів.

Для вдосконалення обліку розрахункових операцій на підприємстві, керівництву ФГ «АФ Бургуджі» рекомендовано:

1. Ввести комп'ютеризовану систему обліку розрахунків на підприємстві. Комп'ютеризація обліку дебіторської заборгованості забезпечить збір та обробку інформації, необхідної для оптимізації управління дебіторською заборгованістю. В умовах комп'ютеризованої обробки інформації змінюється цільове призначення бухгалтерського обліку, він стає складовою частиною системи управління підприємством. Введення в практику комп'ютеризованих інтегрованих систем обліку, контролю та аудиту і розподілених систем обробки даних дає можливість комплексно вирішувати завдання не лише з обліку, але й

з контролю, аналізу та аудиту. За допомогою таких систем можна здійснювати оцінку фактичного стану підприємства, а також прогнозувати і моделювати управлінські рішення. Автоматизувати облік на підприємстві за допомогою програми «1С:Підприємство». Програма 1С дозволяє швидко обробляти всі первинні документи, що надходять від постачальників і покупців, розраховувати зарплату співробітникам, організувати систему платежів відповідно до графіка платежів на підприємстві, вести облік основних засобів і нематеріальних активів. Вся первинна інформація швидко структурується, і потім може бути використана в різних звітах. Кожна нова версія програми 1С зводить до мінімуму ручну працю, і дає можливість автоматизованої роботи всієї бухгалтерії;

2. Щоб не виникло безнадійної дебіторської заборгованості, а також для покращення обліку дебіторської заборгованості слід мати фаховий штат бухгалтерії. Керівнику підприємства з метою отримання повної й оперативної інформації щодо різних видів дебіторської заборгованості, які складають значну частку у структурі оборотних коштів, доцільно забезпечити організацію цієї ділянки обліку із залученням відповідних фахівців;

3. У цілому під час організації та ведення обліку дебіторської заборгованості бухгалтерії підприємства необхідно при здійсненні обліку поточної дебіторської (товарної) заборгованості визначати величину резерву сумнівних боргів і включати до підсумку балансу розмір заборгованості за чистою реалізаційною вартістю, тобто за вирахуванням величини резерву сумнівних боргів, переглядати на дату балансу (останній день звітного періоду) довгострокову заборгованість за окремими дебіторами. Якщо до терміну погашення заборгованості залишилося менш ніж 12 місяців (на визначену дату), слід відображувати минулу довгострокову заборгованість як поточну;

4. Відділу бухгалтерії підприємства необхідно постійно стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості, бо значне переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування,

а перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства.

Щодо внутрішнього контролю на підприємстві, то можемо зробити висновок, що для запобігання утворення безнадійних боргів, розкрадення майна та покращення економічної ситуації на ФГ «АФ Бургуджі», директору необхідно спланувати систему внутрішнього контролю. У моменти криз на підприємствах збільшується залежність фінансово-економічної стійкості суб'єкта господарювання від ефективної системи внутрішнього контролю, яка є невід'ємним елементом системи управління діяльністю підприємств. Першочерговими завданнями при здійсненні контролю дебіторської і кредиторської заборгованостей є забезпечення юридичної обґрунтованості кожної суми дебіторської та кредиторської заборгованості, вивчення причин виникнення заборгованостей та прорахування їх наслідків, здійснення заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості та з'ясування існування реальної можливості погашення кредиторської заборгованості та регулярне проведення інвентаризацій розрахунків на підприємстві та контроль за строком позовної давності. Отже, правильно організований внутрішній контроль за своєчасністю, повнотою й юридичною обґрунтованістю розрахунків з дебіторами та кредиторами – запорука успішного розвитку, стабільності та стійкості вітчизняних підприємств в умовах сучасного бізнес-середовища.

Проводячи аналіз фінансових показників діяльності на підприємстві, можна зробити висновок, що ФГ «АФ Бургуджі» є фінансово стійким та платоспроможним. Негативним моментом в діяльності господарства є велика частка дебіторської заборгованості. Головними рекомендаціями щодо усунення негативних тенденцій буде активізація розрахунків з дебіторами. Цього можна досягти за допомогою встановлення точних термінів в контрактах, а також виключити довгострокові покупки в кредит перед господарством. Якщо дані дії неможливі в зв'язку зі зниженням продажів, перед здійснення угод необхідно проводити детальний аналіз дебіторів, щоб розрахувати можливо повернення

боргу. Для вирішення з простроченою дебіторською заборгованістю рекомендується використовувати факторинг або колекторські послуги.

Підприємству також необхідно створювати резерв сумнівних боргів, з метою виділити із загальної поточної заборгованості ту заборгованість, щодо якої існує невпевненість в її погашенні. Сума резерву на дату балансу не повинна перевищувати грошові заборгованості на цю ж дату.

На нашу думку введення в дію всіх запропонованих нами вдосконалень, покращить організацію та облік дебіторської заборгованості на ФГ«АФ Бургуджі» та сприятиме ефективному функціонуванню підприємства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акентьєва О. Б. Сучасні тенденції побудови та розвитку системи внутрішнього контролю промислових підприємств в Україні / О. Б. Акентьєва // Схід. – 2005. – № 4 (70), – С. 11-15.
2. Актуальні питання сталого розвитку економіки: Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». – Х: Видавничий дім «Гельветика», 2012. т. 2. – 280 с.
3. Балаянц А. В. Управління фінансовою стійкістю та рентабельністю підприємства / А. В. Балаянц, І. А. Федоров // Економічні науки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/KNP/179/179_15-17.pdf.
4. Бахрушин В. Є. Методи аналізу даних: навчальний посібник для студентів / В. Є. Бахрушин. – Запоріжжя: КПУ, 2011. – 268 с.
5. Бендерська І. І. Оцінка стану та управління дебіторською заборгованістю сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mnaublog.ru/2012/09/161-research-journal.html>.
6. Бойко О. С. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку розрахунків з дебіторами / О. С. Бойко // Напрямки розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації. Тези доповідей II Міжнародної студентської науково-практичної інтернет- конференції. Ч. 1. — Одеса: ОНЕУ, 2016. — 309 с. — С. 19-21.
7. Волович О. Б. Сутність та класифікація заборгованості підприємства / О. Б. Волович // Економічний простір. – 2012. – № 66. – С. 195-203.
8. Ганусич В. О. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти / В. О. Ганусич // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2016. – №12. – С.52-54.
9. Гейко Л. М. Національна економіка: навч. посіб. / Л. М. Гейко, Н. В. Сментина. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 315с.

10. Гладій І. О. Проблематика обліку дебіторської заборгованості/ Гладій І. О., Фірсова Л. А. // Економічні науки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/7
11. Гладких Т. В. Фінансовий облік: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 480 с.
12. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: [посібник] / С. Ф. Голов. – Дніпропетровськ, 2012. – 832с.
13. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів / Р. П. Гончарук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. – 2012. – № 1(59). – С. 48–51.
14. Горбачова, О. М. Облік і аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення / О. М. Горбачова, Л. В. Лахай // Торгівля і ринок. – 2010. – № 30. – Т. 2. – С. 392–399.
15. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік: навч. посібник. – 2-е вид., доп. / Н. І. Гордієнко; – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 284 с.
16. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств / В. О. Гуня // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 206–211.
17. Економічний аналіз господарської діяльності: Навч. посібник / Болюх М. А. та ін. – К.: КНЕУ. – 2001. – 204 с.
18. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами. Навч. посіб. / І.В. Жолнер – К.: Центр учбової літератури, 2012 – 368 с.
19. Загородній А. Г. Облік і аудит: термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко. – 2-ге вид., доопрац. та доповн. – Львів: Видавництво Львівської політехніки; ПП НВФ «Біарп», 2012. – 632 с.
20. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996 – XII // Все про бухгалтерський облік. – 2010.

21. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
22. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій. від 21.12.99 № 89214. Затв. наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 № 291 // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – № 23. – С. 8-12.
23. Кияшко О. М., Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства / О. М. Кияшко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №3. – С. 190-196.
24. Коблянська О. І. Методологічні аспекти обліку та аудиту дебіторської заборговаості // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2008. – №77–78. – С.28-34.
25. Костирко, Щ. О. Внутрішній контроль фінансово–економічної стійкості підприємства: зміна існуючої парадигми в кризових умовах / Р. О. Костирко, В. О. Шевчук // Статистика України. – 2009. – № 3. – С. 34-39.
26. Коляда А. Л. / А.Л. Коляда, Д. С. Секова // Особливості визначення та усунення кризи втрати фінансової стійкості на прикладі ФГ «АФ Бургуджі» – Матеріалі VI Міжнародної науково-практичної конференції. — Одеса: ОНЕУ, 2018. — С. 234-237.
27. Месель-Веселяк В. Я. Організаційно - економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні / В. Я. Месель–Веселяк // Економіка АПК. – 2010. – № 9. – С. 3.
28. Мец В. О. Економічний аналіз: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001.
29. Міщук Є. В. Визначення складових інвестиційної привабливості підприємств і галузей як факторів їх безпеки / Є. В. Міщук // Проблеми економіки. – 2017 – № 1 – С. 94-104
30. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку [Електронний ресурс] / О. Г. Москалюк // Ефективна економіка. – 2013. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1>

31. Москалюк Г. О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua>

32. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» (офіц. текст: за станом на 1 січня 2013 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_015

33. Мушинський, В. В. Внутрішньогосподарський контроль забезпечення виконання зобов'язань підприємства та фактів їх зміни: методичний підхід / В. В. Мушинський // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – № 1 (22). – С. 263-79.

34. Наказом Міністерства аграрної політики України „Про затвердження реєстрів та Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально–ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу” від 07.03.2001 р. № 49 // Все про бухгалтерський облік. – 2004. – № 27. – С. 5–12.

35. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / Г. В. Нашкерська. – Київ: Центр навч. літ., 2004. – 464 с.

36. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 р., зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

37. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій. Мінюст України від 21.12.99 № 8921485. Затв. наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 № 291 // Все про бухгалтерський облік. – 2005. – № 23. – С. 5–7

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 “Зобов'язання” // Національні стандарти в бухгалтерському обліку.

39. Прокопенко І. Ф., Ганін В. І., Петряєва З. Ф. Курс економічного аналізу: підручник для студентів ВНЗ/ за ред. Прокопенка І. Ф. – Харків: Легас. – 2004. – 266 с.

40. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2013. – 688 с.
41. Сіменко І. В. Якість системи управління підприємствами: методологія, організація, практика: [монографія] / І. В. Сіменко; М-во освіти і науки України, Донецьк. нац. ун. економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – Донецьк: [ДонНУЕТ], 2009. – 394 с.
42. Скобара, В. В. Аудит: навч. посіб. / [Скобара В. В., Пашигорева Г. І., Островська О. Л.]; під ред. В. В. Скобара. – М.: Просвіта, 2005. – 479 с.
43. Сторожук Т. Н. Контроль дебіторської заборгованості у системі стратегічного обліку / Т. Н. Сторожук // Фінансовий контроль: Всеукраїнський науково-практичний журнал. – 2011. – №8. – С.48-50.
44. Фінансовий облік–1 (частина І) : навч. посіб. / за ред. Максимової В. Ф. – Одеса : ОНЕУ, 2013. – 436 с.
45. Фомін Ф.Ф. Шляхи вдосконалення системи безготівкових розрахунків / Ф. Ф. Фомін, І. М. Медведюк – Економіка АПК – 2010. – №5. – С. 15-18.
46. Чорненька О. Б. Аналіз наукових підходів щодо сутності кредиторської заборгованості та її класифікації / О. Б. Чорненька // Вісник економічні науки. – 2017. – №20. – С. 207 - 212.
47. Чорненька О. Б. Напрями вдосконалення обліку дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах / О. Б. Чорненька // Вісник економічні науки. – 2016. – №10. – С. 259 - 265.
48. Шваб Л. І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ Л. І. Шваб – 2-е вид. – К.: Каравела, 2005. – 568 с.
49. Шипунова О. В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи // О. В. Шипунова / [Електронний ресурс] – <http://archive.nbuu.gov.ua>

50. Хомяк В. І. Лемішовський В. О. Бухгалтерський облік в Україні. – 7-ме вид., доп. і перероб. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід». – 2008. – 1224 с.

51. Янковой О.Г. Моделирование парных зв'язків в економіці: [Навч. посібник] / Олександр Григорович Янковой. –Одеса: Оптимум, 2001. – 198 с.

ДОДАТКИ